

Známá fakta	Výpověď v tisku
Vlastní jméno: Iosif Vissarionovič Džugašvili	
Datum narození: 18. prosinec 1878	
Datum úmrtí: 5. března 1953	
V 16 letech vstoupil na přání matky do pravoslavného semináře. O tři roky později byl vyloučen, podle svého tvrzení za propagaci marxismu, pravděpodobněji ale za nedostavení se ke zkouškám.	
Od mládí se prosazoval tvrdý boj, který měl vést k rychlejšímu a radikálnějšímu výsledkům.	
V dubnu 1902 byl zatčen a uvězněn. Po roce a půl byl poslán na Sibiř. Odtud však v lednu 1904 uprchl a vrátil se do Tbilisi. Až do roku 1908 žil v Tbilisi a v Baku. V roce 1906 byl zatčen a z vazby utekl.	
Mezi léty 1907–1912 byl několikrát zatčen a pravidelně z vězení utíkal. Po celou dobu byl politicky činný.	
V roce 1913 byl zatčen a uvězněn na Sibiři. V roce 1917 využil pádu carského režimu a vrátil se do Petrohradu. Přijal Leninovu ideu nesmiřitelného boje proti všem ostatním stranám a proti vládě.	
Během 30. let začal Stalin budovat říši a armádu, jež měly ovládnout nejprve bývalé carské impérium a posléze rozšířit ideu revoluce do celého světa.	
Na přelomu 20. a 30. let chtěl Stalin dosáhnout za každou cenu dokončení kolektivizace vesnice. Rolníkům bývalo odebíráno i obilí na setbu. Pokud vypěstovali málo, byli postihováni za sabotáž. Obyvatelé vesnic byli vyvražďováni a posíláni do gulagů na Sibiř. Posléze přibyla další metoda: <i>uměle vyvolaný hladomor</i> . Počet obětí kolektivizace se odhaduje na deset milionů mrtvých.	
V polovině 30. let se přidala tzv. Velká čistka, jejímž nejviditelnějším projevem byly tzv. moskevské procesy. Stalin během této čistky prakticky vyhladil většinu svých spolupracovníků a spolubojovníků z dob revoluce a občanské války. Následovaly rozsáhlé čistky v armádě.	
Po druhé světové válce sovětská propaganda zahájila tažení proti poklonování Západu (boj proti kosmopolitismu s jasně antisemitským pozadím), chtěla též posílit sovětské vlastenectví.	

Kult osobnosti na příkladu J. V. Stalina a K. Gottwalda

Práce s novinovými výtisky, které vyšly při příležitosti úmrtí J. V. Stalina a K. Gottwalda

Cílová skupina: 2. stupeň ZŠ; SŠ

Kontaktní osoba: Barbora Kulihová, barbora_kulihova@nm.cz

Motivace vzniku programu:

Pracovní list je založen na práci s periodikem *Československá armáda: Obrázkový čtrnáctideník čs. branné moci*, roč. 2, č. 6. a 7. Citovaná čísla vyšla u příležitosti pohřbů J. V. Stalina a K. Gottwalda. List je vhodný pro rychlé opakování učiva či doplnění probírané látky.

Místo konání programu: Školní třída

Časová dotace: 15 minut

Nutný materiál: Pracovní materiály, psací potřeby

Maximální počet účastníků: 30 žáků

Návaznost na RVP ZV:

- vzdělávací oblast: *Člověk a společnost*
- vzdělávací obor: *Dějepis*; tematický celek: *Rozdělený a integrující se svět*
- průřezová témata: *Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Mediální výchova*

Učivo:

- studená válka, rozdělení světa do bloků reprezentovaných supervelmocemi; politické, hospodářské, sociální a ideologické soupeření
- vnitřní situace v zemích východního bloku (na vybraných příkladech srovnání s charakteristikou západních zemí)
- vývoj Československa po roku 1948 do roku 1989

Očekávané výstupy:

Žák

- prokáže základní orientaci v dějinách Československa mezi léty 1918–1989;
- se učí na základě reflektovaného prožitku vnímat dějinnou výpověď dobového tisku;
- užívá písemných a obrazových pramenů k poznání minulosti.

Návaznost na RVP SŠ:

- vzdělávací obor *Dějepis*: MODERNÍ DOBA II – SOUDOBE DĚJINY

Učivo:

- Evropa a svět po válce (OSN, princip sociálního státu)
- východní blok, jeho politický, hospodářský a sociální vývoj; SSSR jako světová velmoc

Očekávané výstupy:

Žák

- prokáže základní orientaci v dějinách Československa mezi léty 1948–1953;
- rozeznává klíčové reálie a okamžiky ve vývoji Československého státu a zařadí je do kontextu dějin 20. století;
- vysvětlí základní problémy vnitřního vývoje zemí západního a východního bloku; zejména se zaměří na pochopení vnitřního vývoje a vzájemných vztahů supervelmocí (USA, SSSR), dále na situaci ve střední Evropě a v naší zemi;
- se učí na základě reflektovaného smyslového prožitku vnímat dějinnou výpověď dobového tisku;
- užívá písemných a obrazových pramenů k poznání minulosti.

★ Klíčová slova:

- kult osobnosti, 50. léta, J. V. Stalin, K. Gottwald

★ Metody a techniky:

- slovní (výklad, práce s písemnými prameny, prezentace – tvorba zprávy), práce s dobovými materiály, brainstorming, skupinová práce

★ Možný pracovní postup – práce s dobovým tiskem

- Rozdělte žáky do skupin po 4 osobách. Rozdejte do skupin výtisk novin věnovaný buď úmrtí J. V. Stalina, anebo K. Gottwalda. Žáci mají za úkol sledovat, jakou formou je daná osobnost v textu prezentována, hledat znaky kultu osobnosti. Každá skupina si zvolí svého mluvčího, který jejich zjištění prezentuje. Na závěr hledají společné prvky ve vnímání osobností J. V. Stalina a K. Gottwalda v tisku 50. let 20. století.

Návrh odpovědi:

J. V. Stalin

- 1 Pročtěte si předložený výtisk novin *Československá armáda: Obrázkový čtrnáctideník čs. branné moci*, roč. 2, č. 6 a pokuste se vystihnout, jak je J. V. Stalin v tisku prezentován pomocí znaků kultu osobnosti:

- **titulní strana:** „Věčná paměť a sláva našemu zesnulému drahému vůdci, učiteli, otci J. V. Stalinovi!“

➤ s. 2

- „(...) Přestalo tlouci srdce spolubojovníka a geniálního pokračovatele díla Leninova, moudrého vůdce a učitele Komunistické strany a sovětského lidu, Josefa Vissarionoviče Stalina.“ – **J. V. Stalin je vnímán jako významná osobnost, odborník na svém místě.**
- „(...) Stalinovo jméno je nekonečně drahé naší straně, sovětskému lidu, pracujícím celého světa. (...) Zpráva o úmrtí soudruha Stalina způsobí hlubokou bolest v srdcích dělníků, kolchozníků, inteligence a všech pracujících naší vlasti, v srdcích vojáků naší chrabré armády a vojenského námořnictva, v srdcích milionů pracujících všech zemí světa.“ – **J. V. Stalin je popisován jako milovaný vůdce.**
- „(...) Dělníci, kolchozníci, sovětská inteligence a všichni pracující naší země se neochvějně řídí politikou vypracovanou naší stranou, odpovídající životním zájmům pracujících a zaměřenou k dalšímu upevňování moci naší socialistické vlasti.“ – **Psychologická manipulace: čtenář se cítí součástí velkého celku, jež spojuje společný cíl a idea.**
- **Autor otevřeného dopisu cíleně oslovuje nejvíce zastoupenou třídu čtenářů, na kterou se také komunistická ideologie zaměřovala, tzv. dělnický lid.**
- **Text se snaží vyvolat v čtenáři pocit bezpečí a zároveň ohrožení ze strany nepojmenovaného agresora.**
- **Komunistická strana a sovětská vláda má antropomorfní znaky, např.:** „Pracující naší země vědí, že další zlepšování hmotné úrovně všech vrstev obyvatelstva – dělníků, kolchozníků a inteligence – a maximální uspokojování neustálé rostoucí hmotných a kulturních potřeb celé společnosti vždy byly a jsou předmětem mimořádné péče Komunistické strany a sovětské vlády.“
- **Snaha přesvědčit čtenáře o mírové politice:** „Národy Sovětského svazu, věrny praporu proletářského internacionalismu, upevňují a rozvíjejí bratrskou družbu s velikým čínským lidem, s pracujícími všech zemí lidové demokracie a přátelské styky s pracujícími kapitalistických a koloniálních zemí, bojujících za mír, demokracii a socialismus.“
- **Oslavné výzvy:** „Nesmrtelné Stalinovo jméno bude navždy žít v srdcích sovětského lidu a všeho pokrokového lidstva. Ať žije veliké vítězné učení Marxe, Engelse, Lenina a Stalina! Ať žije naše mohutná socialistická vlast! Ať žije náš mohutný sovětský lid! Ať žije veliká Komunistická strana Sovětského svazu!“

2 Uved'te tři typy osobnosti, kterými je J. V. Stalin v novinách reprezentován.

➤ Podoby J. V. Stalina:

- Mladý revolucionář, jenž byl za své myšlenky uvržen do vězení.
- Nejlepší žák V. I. Lenina
- Vojevůdce a budovatel Rudé armády
- Budovatel státu a mírotvůrce